

Український державний університет залізничного транспорту

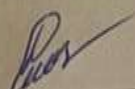
Кафедра економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ ОЩАДЛИВОГО
ВИРОБНИЦТВА

Пояснювальна записка і розрахунки
до кваліфікаційної роботи

МРЕ.307.01.06 ПЗ

Розробив: студент 2 курсу, групи 218-ЕП-Д23
спеціальності 051 «Економіка»
(роботу виконано самостійно, відповідно до
принципів академічної доброчесності)

(підпис)

Сергій КОЛЕСНИКОВ

Керівник: професор, д-р. екон. наук
Наталія КАЛИЧЕВА

Рецензент: доцент, канд. екон. наук
Олена СЕМЕНЦОВА

2025

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

Кафедра економіки та управління виробничим і комерційним бізнесом

Рівень вищої освіти: магістр

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітня програма: «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри,
професор, д-р екон. наук

Володимир ДИКАНЬ

« ____ » _____ 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
Колеснікову Сергію Вікторовичу**

1 Тема «Управління розвитком сільськогосподарських підприємств на основі концепції ощадливого виробництва»

керівник Каличева Наталія Євгеніївна, д-р екон. наук, професор

затверджені розпорядженням по економічному факультету

від «21» жовтня 2024 року № 24/24

2 Строк подання студентом закінченої роботи «01» січня 2025 року

3 Вихідні дані: Баланс (форма № 1) ПСП «Діамант» за 2019-2023 рр.

Звіт про фінансові результати (форма № 2) ПСП «Діамант» за 2019-2023 рр.

Звіт з праці ПСП «Діамант» за 2019-2023 рр.

Звіт про наявність та рух основних засобів ПСП «Діамант» за 2019-2023 рр.

Звіт про рух грошових коштів ПСП «Діамант» за 2019-2023 рр.

Звіт про наявність та рух трудових ресурсів, структура працівників ПСП «Діамант» за 2019-2023 рр.

Науково-методична література

Періодичні видання

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1 Теоретичні основи управління розвитком сільськогосподарських підприємств на основі концепції ощадливого виробництва

2 Аналіз виробничо-фінансової діяльності приватного сільськогосподарського підприємства «Діамант»

3 Розробка заходів щодо удосконалення діяльності приватного

- 5 Перелік графічного матеріалу
- 1 Мета, об'єкт та предмет дослідження
- 2 Структура системи управління ощадливим підприємством
- 3-4 Головні стадії процесу впровадження ощадливого виробництва на підприємствах обслуговування»
- 5-8 Аналіз господарської діяльності ПСП «Діамант» за 2019-2023 роки
- 9 Особливості використання сучасних інноваційних технологій у рослинництві
- 10 Принципи, на яких базуються сучасні технології вирощування соняшнику
- 11 Розрахунок витрат для здійснення заходів, що пропонуються

6 Консультанти окремих розділів

Розділ	Прізвище, ініціали, посада та науковий ступінь консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання «01» жовтня 2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Строк виконання етапів	Примітка
1 Теоретичні основи управління розвитком сільськогосподарських підприємств на основі концепції ощадливого виробництва	22.10.2024	викон.
2 Аналіз виробничо-фінансової діяльності приватного сільськогосподарського підприємства «Діамант»	01.11.2024	викон.
3 Розробка заходів щодо удосконалення діяльності приватного сільськогосподарського підприємства «Діамант»	16.11.2024	викон.
Висновки	12.12.2024	викон.
Графічна частина	25.12.2024	викон.

Студент Сергій КОЛЕСНИКОВ

Керівник Наталія КАЛИЧЕВА

Зміст

Вступ	6
1 Теоретичні основи управління розвитком сільськогосподарських підприємств на основі концепції ощадливого виробництва	11
1.1 Теоретико-методологічні засади впровадження концепції ощадливого виробництва в діяльність сучасного підприємства	11
1.2 Застосування принципів ощадливого виробництва у підвищенні конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств	24
1.3 Проблеми та перспективи розвитку аграрного сектору України	27
Висновки до розділу 1	39
2 Аналіз виробничо-фінансової діяльності приватного сільськогосподарського підприємства «Діамант»	42
2.1 Загальна характеристика діяльності підприємства	42
2.2 Аналіз фінансово-економічних показників підприємства	53
2.3 Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та їх рух	61
Висновки до розділу 2	69
3 Розробка заходів щодо удосконалення діяльності приватного сільськогосподарського підприємства «Діамант»	71
3.1 Ключові пріоритети державної аграрної політики	71
3.2 Інноваційні технології у рослинництві – один з напрямів забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарського підприємства	79

<i>МРЕ. 307.01.06 ПЗ</i>								
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата	Управління розвитком сільськогосподарських підприємств на основі концепції ощадливого виробництва	Літ.	Арк.	Аркушів
Розроб.		Колесніков					4	119
Перевір.		Каличева				<i>УкрДУЗТ</i>		
Рецензент						4		
Н. Контр.		Назаренко		06.01.25				
Затверд.		Дикань						

3.3 Впровадження інноваційних технологій у виробничу діяльність приватного сільськогосподарського підприємства «Діамант»	91
Висновки до розділу 3	105
Висновки	109
Список використаних джерел	113

									Арк.
									5
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дат					

МРЕ. 307. 01.06 ПЗ

АНОТАЦІЯ

Дана кваліфікаційна робота включає в себе 11 слайдів презентації, 119 аркушів пояснювальної записки формату А4, що включає 11 рисунків, 17 таблиць, 76 літературних джерел.

Ключові слова: УПРАВЛІННЯ РОЗВИТОК, ПРИНЦИПИ ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, ТРАНСФОРМАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.

Об'єктом дослідження є процес розвитку підприємства аграрного сектору.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних, методичних та практичних принципів, визначення пріоритетів та розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління розвитком підприємств сільського господарства на основі концепції ощадливого виробництва.

У кваліфікаційній роботі сформовано теоретико-методологічні та науково-прикладні засади ефективності діяльності підприємств сільського господарства на базі концепції ощадливого виробництва.

Розроблені методичні рекомендації щодо управління, які становлять підґрунтя зміни напрямів роботи підприємств сільського господарства в сучасних нестабільних економічних та політичних умовах.

Обґрунтовано доцільності використання принципів ощадливого виробництва для ефективного розвитку сільськогосподарського підприємства у сучасних нестабільних економічних та політичних умовах..

Окреслено теоретичні основи управління розвитком сільськогосподарських підприємств на основі концепції ощадливого виробництва.

ABSTRACT

This qualification work includes 11 presentation slides, 119 sheets of explanatory notes in A4 format, including 11 figures, 17 tables, 76 literary sources.

Keywords: DEVELOPMENT MANAGEMENT, PRINCIPLES OF LEAN PRODUCTION, COMPETITIVENESS, INNOVATION, TRANSFORMATION IN THE AGRICULTURAL SECTOR.

The object of the study is the process of development of an agricultural enterprise.

The purpose of the study is to generalize theoretical, methodological and practical principles, determine priorities and develop scientific and practical recommendations for managing the development of agricultural enterprises based on the concept of lean production.

The qualification work has formed theoretical, methodological, scientific, and applied principles of the effectiveness of agricultural enterprises based on the concept of lean production.

Methodological recommendations on management have developed, which form the basis for changing the directions of work of agricultural enterprises in modern unstable economic and political conditions.

The feasibility of using the principles of lean production for the effective development of an agricultural enterprise in modern unstable economic and political conditions has substantiated.

The theoretical foundations of managing the development of agricultural enterprises based on the concept of lean production have outlined.

Список використаних джерел

- 1 Про фермерське господарство: закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
- 2 Про державну підтримку сільського господарства в Україні: закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
- 3 Господарський Кодекс України.: [офіц. текст станом на 02.08.2017 р. зі змінами та доп.]. закон України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
- 4 Про господарські товариства : закон України: офіц. текст: станом на 19 лют. 2004 р. К.: Парламентське видавництво, 2005. 64 с.
- 5 Податковий кодекс України/ URL: https://ips.ligazakon.net/document/T10_2755?an=21397&ed=2020_08_01
- 6 Адлер О.О., Лесько О.Й., Долгій Л.М. Застосування Lean-технологій в системі бізнес-планування та економічного аналізу сучасного підприємства (на прикладі ПрАТ «Концерн-Хлібпром»). *Причорноморські економічні студії*. 2022. Випуск 74. С. 98-105.
- 7 Вумек Дж., Джонс Д. Ощадливе виробництво / пер. з англ. Харків, 2019. 448 с.
- 8 Галушак М. П., Савчук А. В. Запровадження сучасних методів організації виробничих процесів на українських підприємствах. *Економіка та право в умовах побудови інформаційного суспільства*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Полтава, 10 вересня 2021 р. Полтава, 2021. С 6-8.
- 9 Гарфорд Т. Речі, що змінили світ. Історія економіки в 50 винаходах / пер. з англ. Р. Скакуна. Київ, 2018. 352 с.
- 10 Девіс Оксана. Вплив кліматичних бар'єрів на розвиток торгівлі сільськогосподарськими товарами між Україною та Європейським Союзом у

майбутньому. Агрополітичний звіт APD/APB/18/2022. Київ. URL: <https://www.apd-ukraine.de/ua/projektentwicklungen/veroeffentlichungen/5>

11 Дієсперов В.С. Еволюція сільськогосподарських підприємств. Київ, ННЦ ІАЕ. 2013. 290 с.

12 Державна служба статистики України : сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

13 Дикань В.Л., Кірдіна О.Г. Сутнісні аспекти конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2009. № 28. С. 13-20.

14 Дикань В. Л. Національна модель індустріального розвитку країни: організаційно управлінський аспект. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 81-82. С. 11-34.

15 Дикань В. Л. Товарознавство та комерційна діяльність: підручник / В. Л. Дикань та ін.; за ред. В. Л. Дикань. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 362 с.

16 Дикань В. Л., Воловельська І. В. Інноваційні стратегії підприємств: проблеми, шляхи вирішення. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 67. С. 9–17.

17 Дикань В. Л., Воловельська І. В., Маковоз О. В. Економічна безпека підприємства: навч. Посібник. Х.: УкрДАЗТ, 2011. 243 с.

18 Дикань В. Л., Єлагін Ю.В., Сухорукова Т. Г. Економіка праці на підприємствах залізничного транспорту: підручник. Х.: УкрДАЗТ, 2012. 275 с.

19 Дикань В. Л., Козинець А. С., Чупир Т. Я. Економічний аналіз ефективності діяльності залізниці: навчальний посібник. Харків, 2004. 161 с.

20 Дикань В. Л., Корінь М. В. Державне регулювання промислового розвитку України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 61. С. 9-19.

21 Дикань В. Л., Маслова В.О. Організація виробництва: навчальний посібник. Харків, УкрДАЗТ, 2013. 422 с.

22 Дикань В.Л., Воловельська І.В. Концептуальні підходи до забезпечення

економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту та промисловості*. 2018. №64. С.1-18

23 Дикань В.Л., Островерх Г.Є. Удосконалення механізмів державного управління розвитком залізничної галузі України у євроінтеграційному просторі. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 62. С. 11–19.

24 Дикань В.Л., Толстова А.В. Розвиток економіки України на основі принципу рівноправності відносин держави, бізнесу та суспільства. *Вісник економіки транспорту та промисловості*. 2018. № 63. С. 9-19.

25 Дикань О. В., Косінцева П. Ю. Потенціал цифровізації підприємств як основа розвитку людського капіталу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. № 83. С. 29-36.

26 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 1. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 55 с.

27 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 2. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 45 с.

28 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 3. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 49 с.

29 Дикань, В. Л., Воловельська І.В., Каличева Н.Є. Економіка підприємства: конспект лекцій. Ч. 4. Харків : УкрДУЗТ, 2022. 50 с.

30 Драган О. І. Підходи до формування системи управління бізнес-процесами на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. №2. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2019/17.pdf

31 Економічний енциклопедичний словник : у 2-х т. Т. 2 / за ред. С.В. Мочерного. Львів : Світ, 2006. 568 с.

32 Жмай О.В Концепція ощадливого виробництва як інноваційна складова розвитку українських підприємств. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Т. 16, вип. 3. С. 238-254. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rectpu_2017_16_3_20

33 Зубенко В.О., Чесноков С. М. Ключові аспекти концепції «ощадливе виробництво» для підприємств залізничного транспорту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 9. С. 77–79.

34 Кавецький В. В., Ратушняк О. Г. Сучасні системи управління плануванням та організацією виробництва *Ефективна економіка*. 2021. №12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2021/96.pdf

35 Каличева Н. Є., Бохан С. Є. Напрями забезпечення ефективного розвитку промислових підприємств в сучасних умовах. *Науковий огляд*. 2017. Вип. 5 (37). С. 5 – 15.

36 Каличева Н.Є. Державне регулювання, як фактор забезпечення ефективного функціонування національної транспортної системи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2018. Вип. 31. С. 27-31.

37 Каличева Н.Є., Колесніков С. В. Роль ощадливого виробництва в оптимізації виробничих процесів підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2024. № 86. С 19-25.

38 Каличева Н.Є., Маслова В.О. Логістичні підходи, як основа раціональної організації виробничого процесу на підприємстві. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. № 47. С. 83 - 86.

39 Каличева Н.Є., Чорнобровка І. В.. Вплив ощадливого виробництва на економічну поведінку підприємств в сучасних умовах господарювання. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2021. № 74. С. 76-83

40 Карпенко А. Польові втрати: чому аграрії отримують менше продукції, ніж вирощують. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/polovi-vtrati-comu-agrarii-otrimuut-mense-produkcii-niz-virosuut>

41 Кліматично-орієнтоване сільське господарство в Україні. URL: <https://propozitsiya.com/ua/klimatychno-oriyentovane-silске-gospodarstvo-v-ukrayini>

42 Кобиліух О., Мельник Г. Ощадливе виробництво як концепція оптимізації виробничого та управлінського процесів. URL:

<http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/23489/1/10-43-49.pdf>

43 Колесніков С. Роль ощадливого виробництва у підвищенні ефективності діяльності підприємства: тези доповідей. Матеріали 84-ї студентської науково-технічної конференції (11 - 14 грудня 2023р. м. Харків). Харків: УкрДУЗТ. 2023. С. 365.

44 Колос І.В. Науково-методичні підходи до типології методів ощадливого виробництва. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 25. Ч. 1. С. 121-124.

45 Коляденко С.В. Цифрова економіка: передумови та етапи становлення в Україні і у світі. *Економіка. Фінанси. Менеджмент*. 2016. № 6. С. 106–107

46 Крикавський Є.В. Фігун Н.В. Застосування філософії Kaizen у логістичному ланцюзі — як важливий чинник підвищення доданої вартості замінних частин. *Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет*. 2010. Вип. № 7 (26). С. 125-132.

47 Лисицин В.Д., Лисенко О.І., Вовк Ю.С. Роль «ощадливого виробництва» в діяльності підприємства, 2009. URL: [https://jrnл.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/download/4356/4488](https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/download/4356/4488)

48 Малік М.Й. Мотивація виробничої діяльності в аграрній сфері економіки. *Методологія і організація*. Київ : ІАЕ, 1995. 177 с.

49 Медоуз Д., Рандерс Й., Медоуз Д. Межі зростання. 30 років потому. Київ, 2018. 464 с.

50 Миколайчук В.І. Особливості впровадження Lean-технології в сільському господарстві Таврійський науковий вісник. *Економічні науки*. 2017. №98. С. 31-37.

51 Мироненко М.А. Менеджмент ощадливого виробництва : навчальний посібник. 3-тє вид., випр. Дніпропетровськ : Пороги, 2015. 512 с.

52 Нехай В. Кліматично-орієнтоване сільське господарство – збереження коштів, врожаю та ґрунтів. Серпень 2022. URL: <https://dspace.organic-platform.org/xmlui/handle/data/472>

53 Норберг Ю. Прогрес. Десять причин з нетерпінням чекати на майбутнє / пер. з англ. Н. Мельник. Київ, 2019. 188 с.

54 Обруч Г. В. Цифрова трансформація підприємств залізничного транспорту в умовах розбудови глобального цифрового транспортно-логістичного простору. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 135-146.

55 Овчиннікова В.О., Торопова В.І. Розвиток підприємств залізничного транспорту України в умовах цифровізації. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. С. 175-181.

56 Омеляненко Т.В. Цільові орієнтири та принципи ощадливого виробництва. Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання: зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 трав. 2009 р., м. Київ. – К.: МІБО КНЕУ, 2009. – С. 63-65.

57 Омеляненко Т.В., Щербина О.В., Барабась Д.О., Вакуленко А.В. Ощадливе виробництво: концепція, інструменти, досвід : науково-практичне видання. Київ : КНЕУ, 2009. 157 с.

58 Ощадливе виробництво: концепція, інструменти, досвід: наук.-практ. видання / Т.В. Омеляненко, О.В. Щербина, Д.О. Барабась, А.В. Вакуленко; Держ. вищ. навч. заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». К.: КНЕУ, 2009. 157 с.

59 Перспективні форми організації господарської діяльності на селі : наукова доповідь / Ю.О. Лупенко та ін. Київ : ІАЕ, 2019. 114 с.

60 Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / за заг. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2024. 104 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitychnidopovidi/priorytety-rozvytku-realnoho-sektora-v-umovakh-viyny-ta>

61 Розвиток підприємництва і кооперації: інституціональний аспект : монографія / Ю.О. Лупенко та ін. Київ, 2016. 430 с.

62 Розвиток форм господарювання в сільському господарстві: проблеми і

рішення : наукова доповідь / Ю.О. Лупенко та ін. Київ : ІАЕ, 2018. 54 с.

63 Солідарне сільське господарство як нова модель соціальної взаємодії між виробником і споживачем / О.М. Бородіна та ін. Економіка АПК. 2019. № 11. С. 6–14.

64 Сучасні сільськогосподарські практики допомагають фермерам запобігти зміні клімату. URL: <https://agroexpert.ua/19766-2/>

65 Тайіті О. Виробнича система Тойоти: йдучи від масового виробництва. Москва : ІКСІ, 2012. 260 с.

66 Хвостіна І. М. Вдосконалення організації виробництва в умовах інноваційного розвитку підприємств. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2014. № 2(1). С. 68-73.

67 Шарій Г.І., Нестеренко В.С., Щепак В.В. Організація виробництва на підприємствах органічного землеробства. *Аграрна економіка*. 2021. Т.14. № 1-2. С. 75-81

68 Швець Ф.Д., Пахаренко О.В., Андрійцьо-Рузаєва А. Ю. Побудова технологічних, виробничих та управлінських систем у концепції ощадливого виробництва. *Ефективна економіка*. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2020/67.pdf.

69 Шпикуляк О.Г. Теоретичні засади розвитку підприємництва в інституційному механізмі ринку. Розвиток малих аграрних підприємств у ринковому інституційному середовищі: індикатори та ефективність : монографія / Ю.О. Лупенко та ін. Київ : ІАЕ, 2017. 204 с.

70 Шубравська О. В., Прокопенко К. О. Забезпечення продовольчої безпеки України : повоєнний контекст. *Економіка України*. 2022. № 7. С. 21-42. URL: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.07.021>

71 LEAN Manufacturing Implementation: A Complete Execution Manual for Any Size Manufacturer / Dennis Hobbs. – Cengage India; 1st edition, 2010. – 448 p.

72 Lean-технології на виробництві, або як зменшити операційні витрати і підвищити ефективність робочого обладнання (ІП «Кока-Кола Беверіджиз

Україна Лімітед».URL: <https://trademaster.ua/personal/1777>

73 Locher D. Lean Thinking in the Office: Organize administrative and office processes by value stream rather than function. Retail Environments. 2008. –march-april. – P. 20- 26.

74 Regulation (EU) No 1306/2013 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1306>

75 Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 051 «Економіка» / укладачі: В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, І. Л. Назаренко. - Харків: УкрДУЗТ, 2023. - 63 с.

76 Студентська навчальна звітність. Текстова частина (пояснювальна записка). Загальні вимоги до побудови, викладення та оформлення: методичний посібник з додержання вимог нормоконтролю у студентській навчальній звітності /Козар Л.М. [та ін.]; за заг. ред. Л.М. Козара. Х.: УкрДУЗТ, 2018. 54 с.